

Ἡ Συχέμ ὡς πόλη τῶν Διαθηκῶν.

(μικρό απόσπασμα από τη Διπλωματική μου εργασία για την απόκτηση

Μ.Δ.Ε με θέμα « Η Συχέμ κατά την εποχή των Πατριαρχῶν»)

Ἡ παρουσίαση τῶν βιβλικῶν διηγήσεων γιὰ τοὺς πατριάρχες στὴ Συχέμ δίνουν τὴν ἀφορμὴ νὰ ἀπαριθμήσουμε διαθῆκες, ποὺ παραχώρησε ὁ Θεός, ἀλλὰ καὶ διαθήκες, στὶς ὁποῖες προσχώρησαν ἥρωες τῶν βιβλικῶν διηγήσεων. Ἡ πρώτη ἀπὸ αὐτὲς τὶς διαθῆκες μαρτυρεῖται ἀμέσως μετὰ τὴν ἄφιξη τοῦ Ἀβραάμ στὴν Χαναάν. Ἀλλὰ καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐπιστροφὴ τοῦ Ἰακώβ ἀπὸ τὴ Μεσοποταμία, ὅπου εἶχε καταφύγει γιὰ νὰ ἀποφύγει τὴ μὴνὴ τοῦ Ἡσαῦ γιὰ τὴν ὑφαρπαγὴ τῶν πρωτοτοκίων, ὁ πατριάρχης παρουσιάζεται νὰ ἀνοικοδομεῖ τὸ θυσιαστήριον, στὸν τόπο ὅπου ὁ Ἀβραάμ δέχθηκε τὴ διαθήκη, ποὺ τοῦ προσέφερε ὁ Θεὸς μετὰ τὴν ἄφιξη στὴ Χαναάν. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἀποτελεῖ ἐπικύρωση τῆς πρότερης διαθήκης, καθὼς αὐτὴ ἀφοροῦσε στὴν αὔξηση τῶν ἀπογόνων καὶ τὴ διάθεση τῆς γῆς τῆς Ἐπαγγελίας. Τέλος, ὁ Ἰακώβ διαθέτει στὸν Ἰωσήφ ὡς ἡγαπημένο τὴν καλύτερη μοῖρα τῆς περυσίας του, τὴν ἐξαίρετη πόλη τῶν Σικίμων.

Ἡ διαθῆκες ἀποτελοῦν βασικὴ ἔννοια τῆς Βίβλου, καθὼς ἡ ἱστορία της ἀποτελεῖ μία διαρκὴ ἐπανάληψη τῆς πρώτης ἐκείνης διαθήκης, ποὺ παραχώρησε ὁ Θεὸς στὸν Ἀβραάμ, κάθε φορὰ ποὺ ὁ ἐκλεκτὸς λαὸς μετὰ τὴν ἀποστασία συνετίζεται καὶ ἐπανέρχεται στὴν πίστη στὸ Γιαχβέ.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὶς διαθῆκες τοῦ Θεοῦ μὲ τοὺς ἀνθρώπους στὶς διηγήσεις τῶν πατριαρχῶν μαρτυροῦνται καὶ διαθῆκες μετὰ τῶν ἀνθρώπων. Πρόκειται γιὰ τὴν διαθήκη τοῦ Ἰακώβ καὶ τῶν υἱῶν του Συμεὼν καὶ Λευὶ μὲ τὸν Ἐμμώρ καὶ τὸν υἱὸ του Συχέμ, ὁ ὁποῖος ἀτίμασε τὴν κόρη τῆς Λείας Δείνα. Στὴ διήγηση τῆς ἐγκατάστασης τοῦ Ἰακώβ στὴ Συχέμ μετὰ τὴν ἐπάνοδο ἀπὸ τὴ Μεσοποταμία παραδίδεται ἡ ἀπόκτηση τοῦ δικαιώματος περιουσίας, καθὼς ὁ Ἰακώβ ἀπέκτησε τεμάχιο γῆς, ποὺ ἀγόρασε ἀπὸ τὸν ἡγεμόνα τῆς πόλης Ἐμμώρ. Ἡ διήγηση ὅμως ἐκείνη ἀναφέρεται καὶ σὲ ἀτυχεῖς περιστατικό, ὅταν ὁ Συχέμ θαύμασε τὴν ὁμορφιὰ τῆς κόρης τῆς ἄσχημης Λείας καὶ τὴν ἀτίμασε. Ἀποτέλεσμα αὐτοῦ τοῦ γεγονότος ἦταν ἡ δημιουργία διαφορῶν ἀνάμεσα στὸν Ἰακώβ καὶ τὸν Ἐμμώρ. Τὴν διένεξη ἔλυσαν προσωρινὰ μὲ τὴν σύναψη διαθήκης, μὲ τὴν ὁποία συμφώνησαν τὴν ἀποδοχὴ ἐπιγαμίας, ὑπὸ τὴν

προϋπόθεση να περιτμηθοῦν οἱ κάτοικοι τῆς Συχέμ. Τὰ στάδια, τὰ ὅποια διερχόταν ἕνας μέτοικος στὸν ἀρχαῖο κόσμος γιὰ νὰ ἀποκτήσει ἐντοπιότητα ἦταν ἡ ἀπόκτηση δικαιώματος περιουσίας, ἡ ἐπιγαμία καὶ ἡ κοινὴ θυσία πρὸς τοὺς θεοὺς. Τὰ δύο πρῶτα στάδια, σύμφωνα μὲ τὴ βιβλικὴ διήγηση εἶχαν συντελεσθεῖ, ὁπότε ἀπέμενε ἡ κοινὴ λατρεία στοὺς θεοὺς τῆς πόλης. Ἐν ὄψει τῆς ἀποστασίας ἀπὸ τὸν Θεό, οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰακώβ, Συμεὼν καὶ Λεβὶ, ὅμαιμοι ἀδελφοὶ τῆς Δείνας, ἀποφάσισαν νὰ ὑπαναχωρήσουν ἀπὸ τὴν διαθήκη, στὴν ὁποία προσχώρησαν προσωρινὰ καὶ νὰ σφαγιάσουν ὅλους τοὺς ἄρρενες κατοίκους τῆς Συχέμ, παρ' ὅλο πὺν ὁ Ἐμμὼρ ἐπέβαλε τὴν περιτομὴν σὲ ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς πόλης του.

Τὸ περιστατικὸ ἀποτελεῖ πρωτοφανὴ περίπτωση ἀθέτησης τῆς συμφωνίας, ποὺ εἶχε ἐπικυρωθεῖ μὲ διαθήκη. Ὅπως σημειώθηκε καὶ ἀνωτέρω, ἔχει μάλιστα ὑποστηριχθεῖ ὅτι τὸ ὄνομα Ἐμμὼρ (στὰ ἐβραϊκὰ ἱμῶν σημαίνει ὄνος¹) καὶ συνεκδοχικὰ νοεῖται ὡς ἔμμεση μαρτυρία γιὰ τὴ σύναψη συνθήκης, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὑποθέσεως ὅτι πρέπει νὰ σχετισθεῖ μὲ τὴ διήγηση τὸ ἔθος, ποὺ μαρτυρεῖται στίς ἐπιστολὰς τῶν Ἀμμοραίων καὶ θεωρεῖ τὴ σφαγὴ ὄνου ὡς σημεῖο γιὰ τὴν ἐπικύρωση συνθήκης.²

Ἡ περίπτωση αὐτή, ὅπου κάποιος ὅρος τῆς διηγήσεως ὑπαινίσσεται τὴ σύναψη διαθήκης, δὲν εἶναι ἡ μόνη. Ἡ ὁρολογία, ποὺ χρησιμοποιεῖται στοὺς λόγους τοῦ πρεσβύτη Ἰακώβ ἀποτελεῖ ἓνα χαρακτηριστικὸ παράδειγμα, εἰδικὰ ἂν ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν οἱ προεκτάσεις ποὺ δίδονται στὸ μελισμὸ τῆς διήγησης στοὺς Ψαλμοὺς. Στὴ διήγηση τῆς Γενέσεως ἀναφέρεται: «ἐγὼ δὲ δίδωμί σοι Σίκιμα ἐξαιρέτον ὑπὲρ τοὺς ἀδελφούς σου [ἐνν. κληρὸν], ἣν ἔλαβον ἐκ χειρὸς Ἀμμοραίων ἐν μάχαιρά μου καὶ τόξῳ».³ Στὴν προκειμένη περίπτωση δὲν θὰ πρέπει νὰ ἐννοήσουμε κάποια πολεμικὴ σύρραξη, μὲ τὴν ὁποία ἔλαβε ὁ Ἰακώβ τὴ Συχέμ, ἀλλὰ τὸ τελετουργικὸ τῆς ἐπικύρωσης μίας διαθήκης. Πρὸς ἐπίρρωση τῆς θέσης αὐτῆς ἀρκεῖ ἡ ἐνθύμιση τοῦ ψαλμικοῦ: «διαμεριῶ Σίκιμα καὶ τὴν κοιλάδα τῶν σκηνῶν διαμετρήσω».⁴ Ὁ μερισμὸς τοῦ θύματος τῆς θυσίας ἀποτελεῖ ἐγνωσμένο στοιχεῖο τοῦ τελετουργικοῦ τῶν θυσιῶν,

1. F. Willemsen, «Die Esselssöhne von Sichem als Bundesgenossen», VT 4 (1954) 216 κ.εξ.

2. G.E. Wright, Shechem, σελ. 131.

3. Γεν. 48,22.

4. Ψαλ. 59,8 καὶ 107,8.

ἐνῶ πρὸς τὴν κατανόηση αὐτὴ συνάδει καὶ ἡ χρῆσις τῆς σχετικῆς ἐβραϊκῆς ὁρολογίας στοὺς ἀντίστοιχους στίχους τοῦ πρωτοτύπου κειμένου.⁵

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὴν ἀφηγηματικὴ συνάφεια τῶν μαρτυρούμενων διηγήσεων, ἀξίζουν τὴν προσοχὴ καὶ οἱ παρατηρήσεις τῆς σύγχρονης βιβλικῆς ἔρευνας. Σύμφωνα μὲ τις ἐπόψεις αὐτές, τὸ κείμενο εἶναι φορέας τῶν δύο κύριων πολιτιστικῶν παραδόσεων, ποὺ διακρίνονται στὸ κείμενο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἡ πρώτη ἀντιπροσωπεύει τὴν λεγόμενη Γιαχβικὴ πηγὴ, ποὺ θεωρεῖται φορέας πολιτισμοῦ τοῦ νοτίου βασιλείου καὶ θέτει ὡς ἄμεσα σχετιζόμενο μὲ τὴν πόλιν Ἡρώα τὸν πατριάρχη Ἀβραάμ,⁶ ἐνῶ παράλληλα ἡ δεύτερη, ποὺ ἐκπροσωπεῖται ἀπὸ τὴν Ἑλωχιμικὴ πηγὴ, ὑποστηρίζει τὴ σχέση τῆς πόλης μὲ τὸν πατριάρχη Ἰακώβ.⁷

Κατὰ ταῦτα καθίσταται σαφές ὅτι ἡ Συχέμ εἶναι ἄρρηκτα συνδεδεμένη μὲ τις συναφθεῖσες σὲ αὐτὴ διαθήκες, οἱ ὁποῖες ἀποτελοῦν συνάμα τὰ σπουδαιότερα καὶ καταστατικὰ χαρακτῆρα γιὰ τὴν παρουσία τοῦ ἀρχαίου Ἰσραὴλ στὴν περιοχὴ τεκμήρια. Ταυτόχρονα ἡ σύνδεσις τῆς Συχέμ μὲ τις διαθήκες προβάλλει τὴν μεγάλη θρησκευτικὴ σπουδαιότητα τῆς πόλης, καθὼς αὐτὴ ἐπανηλειμμένα συνδέεται μὲ τὴν παρουσία καὶ τὴ συμμετοχὴ τοῦ Θεοῦ στὴν ἱστορία.

⁵ Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἀντίστοιχα χωρία (Γεν. 48,22, Ψαλ. 60,6 καὶ 108,7), βλ. καὶ Ν. Παπαδοπούλου, *Σύντομος Εἰσαγωγή εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην*, Ἀθῆναι 1992, ὅπου ἀναλύονται σὲ πίνακες τὰ σχετιζόμενα πρὸς τὴν διαθήκην ῥήματα καὶ ἐκφράσεις. Πρβλ. καὶ Ἡ. Οἰκονόμου, *Ἀρχαιολογία καὶ Θεσμολογία τῆς Βιβλικῆς Παλαιστίνης*, Ἀθῆνα 2004, ὅπου καὶ οἱ σχετικὲς περὶ θυσιῶν πληροφορίες.

⁶ E. Nielsen, *Shechem*, σελ. 213-222.

⁷ E. Nielsen, *Shechem*, σελ. 222-283.

